

(рецензія на збірку А.Шкуліпи «Озноб» була опублікована у 2022 році в тижневику «Вісті» №24-25 за 25 серпня. – С.7)

ПОЕЗІЯ ЯК ЗБРОЯ ПЕРЕМОГИ

Отак відкрив наосліп книжку й дивлюся:

*Уже на денці – Боже! – ні перлини...
Не плачу, а сльозами – аж давлюся.
З мого життя лишилися краплини,
А я по них іду і не дивлюся.*

Боже ж ти мій!.. І я крокую разом із автором... І стежками ніжинськими, де живемо, і калюжинсько-пручаївськими, звідки родом.

Щось останнім часом у мене все дужче й дужче щемить серце. Чи то своє пишу, чи...

Ось знову перечитав поетичну збірку Анатолія Шкуліпи «Озноб», яка побачила світ іще 2019 року в ніжинському видавництві «Орхідея», завдяки старанням приватного підприємця Василя Лук'яненка. Варто зазначити, що я повертаюся до неї щоразу в години, коли моя душа якимось по-особливому прагне до зважування почуттів, а розум – пошуків виходу зі складних життєвих колізій, які останнім часом, на жаль, набули в нашій рідній і незамінній Україні не лише критичного загострення, а й почали статистично вимірюватися тисячами непоправних втрат і руйнацій.

Знаю Анатолія Григоровича ще зі студентських років. Разом гартували своє поетичне слово на засіданнях літературної студії Ніжинського державного педагогічного інституту імені М. В. Гоголя під керівництвом мудрого Павла Олександровича Сердюка, а поряд – Володимир Сенцовський (Яценко), Володимир Сапон, Іван Просяник, Микола Луговик, Олександр Петькун, Любов Пономаренко, знані нині письменники.

Анатолій Шкуліпа був у нас старостою літстудії, незаперечний авторитет, лідер, перший в усьому. Та воно й не дивно – така вдача, мав уже життєвий досвід, за плечима – служба у війську, старшина. Тож для нас, учорашніх школярів, він справді був поводитирем, тим, кого хотілося наслідувати. Трохи пізніше його одним із перших серед нас прийняли до лав Національної спілки письменників України.

*А каштани такі урочисті!..
А каштани такі могомільні!..
То несуть на дороги імлісті
Поминальні свічки,
то весільні...*

Вірш «Каштани», хоч і присвячений нашому літстудійному попереднику Леонідові Горлачу, лауреатові Шевченківської премії, але він нас усіх зачіпає за живе своєю ненав'язливою проникливістю в самісіньке серце. Бо наша

студентська юність вибуяла творчими доробками саме під цими незабутніми ніжинськими каштанами, що неповторно дихають нам в обличчя із поезій багатьох поетів, чия нога неповторно-натхненно ступала знаменитою гоголівською вулицею.

Після закінчення навчання в інституті наші стежки не загубилися на життєвих просторах. Уважно стежили за творчістю один-одного. Я не переставав дивуватися працездатності свого літературного побратима, майже кожного дня у нього з'являвся новий вірш, кожних два-три роки – нова поетична збірка. Справді невичерпне джерело творчості! Отож, за майже півстолітній ювілей літературної праці він має вагомий письменницький доробок.

Збірка «Озноб» вийшла в Ніжині, як данина новому часові, відколи незалежність України не лише скоротила відстані для творчих людей, а й наблизила до них нові можливості самореалізації. За словами автора: «Переважна більшість цих віршів писалася тоді, коли думки кипіли кров'ю – жовтою і блакитною. І червоно яріли безвихіддю, як і людське життя. «Озноб» – це не буденні вихлюпи почуттів, а мука душевна, спресована надважкими століттями, крізь які судилося пройти українцям».

Отож, книжка якраз і розрахована на людей, які здатні відчувати біль і щиро усміхаються у майбутнє.

Більшість віршів, що вміщено у цій книзі, виявилися пророчими і з роками набули нового значення і звучання.

Нині, в час повномасштабної війни, по-новому сприймаються хоча б такі слова:

*То в чому ж різниця між нами?
Невже тільки в мові та шкірі?
Червоної крові серцями
Спізнали в однаковій мірі.*

*То в чому ж відмінність неладна?
Забудьмо хвороби і ліки.
Одних – убивають нещадно,
А інші – убивці навіки!*

Страшно, але загострено-правдиво звучать нині ці рядки (із вірша «Попри схожість»).

Звертаючись до статистики, щоб бодай так показати читачам величезний масив душевного матеріалу, який довелося перелопатити автору всередині себе, не без захоплення зазначу, що на 453 сторінках книги вміщено 230 поезій!.. Надзвичайно різного тематичного спрямування... Тож кожний вибагливий читач отримує чудову можливість вгамувати свій смак.

Переважна більшість віршів – це публіцистична лірика. Вона становить і основний зміст збірки, і є тематичною основою книжки.

За жанром – це вірші-роздуми, вірші-спогади, вірші-мрії, вірші-репортажі.

У книзі вміщено також розлогу поему «Путлер і Надія», а ще – кілька десятків поетичних циклів.

Та, незважаючи ні на що,

*Жодна хмара об нас почорнілим крилом не черкнула.
Бо і хмари ж іще ми не знали, хоч бачили скрізь.
Метеор пролітав з потойбіч, мов трасуюча куля,
Тільки хто про це знав! – у очах запікалася різь.*
“ДО ГЛИБИН”

У рецензії на книгу, яка вміщена в журналі «Літературний Чернігів» № 2 за 2021 рік, письменниця Тетяна Сидоренко виділяє оригінальний вінок сонетів, який, власне, є невеличким поетичним дослідженням: «Чому так? Чому так боляче й жорстоко? Чи міг автор у своєму дитинстві уявити війну України з Росією? Чи могли це уявити тисячі й мільйони людей із незіпсованими душами й чистими серцями?». Вона слушно відзначає, що книжка, наповнена реалістичною тематикою (патріотизм за гроші, розмитість правди і брехні, політична демагогія, фальшивість і узаконене розкрадання), вражає глибиною і точністю думок, схвильованим авторським голосом.

Як завжди, автор захоплює багатством своєї поетичної лексики. У всіх збірках Анатолія Шкуліпи ми знаходимо цікаві художні тропи, які особливо вирізняють його інтимну та пейзажну лірику.

Для цієї книги ключовою стала метафора: «чисті очі у свободи». Лише в чотирьох словах поетові вдалося закодувати одвічне людське бажання – жити й творити в умовах свободи. Не чийогось свавілля, а саме своєї рідної свободи! Кажуть, очі – віддзеркалення душі... Наша свобода з чистою душею, чистою совістю, чистими очима – то якого доказу ще треба, щоб довести правильність тих ідеалів і тих чеснот, які ми відстоюємо нині?

На думку спадають слова великого Кобзаря: «Ми на своїй, на праведній землі!».

Саме ці ідеали й сповідує ніжинський поет у своїй новій книзі. Бо ж і правда:

*Стрілянина така – не пропхатися.
Колотнеча, яку не пройти.
Хто зумів без вогню підійнятися?..
Чи не ти?..
Чи не ти?..
Чи не ти?..*

Це – з вірша «Не стріляйте ніколи навиліт», яким автор, ніби заглянувши у сьогоденне (як на час написання – майбутнє), стверджує, що вогонь любові до Батьківщини здатний перепалити вогонь будь-яких бомб і ракет.

Не один український солдат у окопі, зціпивши зуби, затято повторює те, що автор передбачив у вірші, який так і називається за першим рядком:

*Не змирюся ніяк, що тебе не побачу,
Ні сьогодні, ні завтра – ніколи!
І кінці не зведу, і бажання розтрачу,
І не збудуся мрій, як і болю.*

Трапився на очі цікавий вислів:

«...кожне полотно, натюрморт, ландшафт – все, що завгодно, у самій глибині душі – автопортрет».

Так сказала відома фінська письменниця шведського походження Туве Янссон. Читаючи книгу поезій «Озноб», я відкриваю для себе все нові й нові риси творчого автопортрета Анатолія Шкуліпи. А через нього – повніше пізнаю і самого митця. Передусім, як людину, якій усе болить. Тільки, щоб усе це побачити, треба заглянути в глибіню його душі. Бо зовні він такий самий, як і ми.

Олександр ЗАБАРНИЙ,

*член НСПУ, доцент кафедри української літератури та журналістики
Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя*